

Rapportförfattare:

Pontus Olsson
Jonas Lindau

Styrgrupp: Roy Zacharias

Paket med misstänkt pulver på postterminal

Utsläpp farligt ämne, larmnr. 2018003136, 2018-11-21, Stålgatan 9A Rosersberg

Aktörer på olycksplats

- Märsta 5410, yttre befäl 5080, Farsta 1410 och 1460 samt Järfälla 6010 och 6040
- Polis – en radiobil och en befälsbil
- Ambulanssjukvård
- Personal från Postnord

Före räddningstjänstens ankomst

Onsdagen den 21 november 2018 kl. 22.48 larmas räddningstjänheter från Brandkåren Attunda och Storstockholms brandförsvär till Postnords terminal på Stålgatan 9A i Rosersberg, Sigtuna kommun.

I samband med att personalen på Postnord hanterar en försändelse, upptäcker de att ett okänt ämne i pulverform läcker ut ur ett paket. Postnords personal som hanterade försändelsen kunde inte identifiera om ämnet var skadligt då paketet saknar uppgifter om innehåll samt adressuppgifter. I händelse av att dessa uppgifter finns kan man vanligtvis utröna vad försändelsen innehåller. De betraktar därför det oidentifierade pulvret som farligt eftersom det möjligen kan vara bakteriesporer med mjältbrand som möjlig konsekvens, även benämnt *anthrax*.

Händelsen

På Postnord tar man beslut om att all personal som arbetar i produktionen ska avbryta sitt arbete och bege sig mot lunchrummet. Man spärrar också av utrymmet där personalen har hanterat det läckande paketet.

Klockan 23.00 innebär skiftbyte för en del av personalen, varpå avgående personal avviker från platsen. Ankommande anställda ombads stanna utomhus på parkeringen. Kl. 22:59, anländer släckbil från Märsta stationen (MÄ). Styrkeledaren (SL) söker då kontakt med chefer från Postnord. Ansvariga chefer meddelar att produktionschefen har flyttat paketet cirka 100 meter till en lastkaj på byggnadens baksida och att man skickat personal på anläggningens till olika specifika platser inom byggnaden. Totalt rör det sig om cirka 200 personer, varpå 60–130 personer har skickats till lunchrummet. Dessförinnan har man gjort ett försök att dammsuga upp pulver från golvet. Anställda som anvisats till lunchrummet består av personer som både varit i närheten av pulverutsläppet, vilket man kan betrakta som kontaminerade, som personer som inte varit inblandade från andra delar av verksamheten.

I dialog med ansvariga på Postnord säkerställer SL MÄ att avdelningen där pulvret läckt ut, stängs ner och ingen person ska finnas kvar inom det avspärrade området. Inriktningen för insatsen blir således att frysa läget, då livräddning inte föreligger samt att skadan inte bedöms förvärras av tiden det tar att invänta enheter från Farsta brandstation (FA), som har förmåga till avancerad indikering¹. SL MÄ undersöker möjligheten till att stänga av ventilationen i lokalen, men ingen person på plats vet hur det kan göras.

Cirka 8 minuter efter att station MÄ anländer, ansluter även yttre befäl från station Sollentuna (SA) till olycksplatsen. Produktionschefen från Postnord, som flyttat paketet varifrån det läcker ut ett oidentifierat pulver, samverkar med skadeplatsledningen i polisens buss, där ledningsplatsen är förlagd och håller kontakt med den operativa chefen som uppehåller sig i terminalbyggnaden. På ledningsplatsen finns även sjukvårdsledare. Även terminalchefen anländer till anläggningen och ansluter till personalen som samlats i lunchrummet. Yttre befäl från räddningstjänsten informerar

¹ Nationell resurs för identifiering av okända ämnen med speciell utrustning och speciellt utbildad personal.

Postnords ansvariga om risker med att blanda personal som potentiellt kan vara kontaminerad med övrig personal.

Med hjälp av personallistor identifierar man de personer som avvikit från platsen i samband med skiftbytet. Man tar dock inte kontakt med dem. Man har också noterat att ingen person uppvisar några symptom. Polisen assisterar Postnord i att kontrollera vilka som anländer och lämnar anläggningen.

Cirka klockan 23:45 anländer släckbil från station Farsta (FA) och kort därefter enheten för avancerad indikering (AI). Strax innan midnatt larmas släckbil från Järfälla (JÄ) tillsammans med saneringsenheten², vilka senare anländer.

Analys av de prover som (AI) tar visar på okänt ämne. Efter att provdata digitalt skickats till ett analyslabb anger laboratoriet att ämnet består av magnesiumkarbonat. Det används vid bland annat styrketräning och är bedöms vara ofarligt.

Räddningstjänsten avslutas kl. 01.15 den 22 november.

Analys

Händelser med misstänkt utsläpp av bakteriesporer som kan orsaka mjältbrand inträffar relativt sällan jämfört med många andra typer av olyckor och är även förknippade med annorlunda risker. Till de främsta skillnaderna hör att personer som har varit i närheten av pulvret kan utgöra smittbärare och då föra vidare smittan till andra personer. Därtill även att effekterna från exponeringen är fördröjda i tid – inkubationstiden är i regel under 48 timmar, men kan också vara längre³.

I det händelseförlopp som återgetts ovan kan det identifieras omständigheter som hade kunnat bidra till en spridning av smitta ifall pulvret hade bestått av bakteriesporer. Till dessa omständigheter hör:

- Personer som befann sig i lokalen där pulvret läckte ut skickades till lunchrummet dit även personal från andra delar av anläggningen skickades.
- Vissa av de personer som befann sig i lokalen där pulvret läckte ut lämnade anläggningen i samband med skiftbytet kl. 23.
- Produktionschefen som hade flyttat det läckande paketet satte sig i polisbussen tillsammans med de olika aktörernas ledningsfunktioner.

Genom de intervjuer som genomförts och genom studie av olika organisationers riktlinjer för hantering av utsläpp av misstänkt pulver kan det konstateras att det inte är helt givet hur fördelningen av ansvar och initiativrätt mellan polis och räddningstjänst ser ut. Polisen och dess nationella bombskydd har god erfarenhet av och förmåga till hantering av sådana händelser samtidigt som räddningstjänsten tillsammans med nationella resurser från MSB har god tillgång till resurser för att hantera händelsen. Polisens deltagande i händelsen är också tydligt avhängig vilken förekomst av brottsmisstanke som finns. I den aktuella händelsen har intervjuade personer beskrivit samarbetet och fördelningen av ansvar mellan polis och räddningstjänst som gott.

Vid intervju har räddningspersonal efterlyst riktlinjer och förbättrad kompetens för hantering av händelser med utsläpp av misstänkt pulver. Utifrån den beskrivna händelsen instämmer utredarna i att det skulle finnas ett tydligt värde i detta. Flera intervjuade personer har uppgett att vissa beslut som togs var influerade av att man inte såg några symptom hos personer som varit i kontakt med

² Nationell resurs för sanering av personer och materiel från farliga ämnen.

³ Sjukdomsinformation om mjältbrand (webbsida), Folkhälsomyndigheten, använd 2020-10-23, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/smittsamma-sjukdomar/mjaltbrand/>

pulvret. Faktum att inkubationstiden kan sträcka sig över flera dygn kan i detta fall tjäna som exempel på att utbildning skulle kunna tillföra ett tydligt värde.

Vid hantering av den här typen av händelser är de åtgärder som verksamheten på plats vidtar, i det här fallet Postnord, av stor vikt. De åtgärder som verksamheten vidtar under den tid som förlöper innan räddningstjänsten är på plats har en stor inverkan på det fortsatta händelseförloppet och utfallet av det.

Ett exempel på det är vilka åtgärder man vidtar för att minimera fortsatt spridning av de bakteriesporer som eventuellt förekommer. Även samverkan mellan verksamheten och andra aktörer, såsom räddningstjänsten, är av stor betydelse.

Genom samverkan med verksamheten kan räddningstjänsten exempelvis påverka hur personal på platsen agerar och förflyttar sig samt få möjlighet att hantera installationer på plats, såsom att stänga av ventilationen i lokalen med utsläppet. Just att stänga av ventilationen är en konkret åtgärd som framgår av flera organisationers riktlinjer. Utredarna har under arbetet efterfrågat information från Postnord om vilka rutiner de har för hantering av händelser av den här typen och hur de har utvecklats, men har inte fått ta del av dessa till rapportens färdigställande.

På Upplands Väsby brandstation finns särskilda resurser för hantering av händelser med kemikalier i form av utrustning och särskild utbildning av personal. Flera intervjuade personer har ställt sig frågande till varför de inte larmades. Det har inte närmare utretts vad dessa resurser hade tillfört insatsen i händelse av att pulvret hade innehållit bakteriesporer, men utredarna vill belysa att det vid liknande händelser kan finnas ett värde i att larma dessa. En annan intressant frågeställning är huruvida det funnits ett värde i att larma vakthavande brandingenjör (VBI) till platsen. Även om storleken på insatsen och den mängd räddningsresurser på plats inte påkallade att larma ut VBI så hade denne kunnat bidra med kunskap och perspektiv till beslutsfattandet.

Åtgärdsförslag

- Brandkåren Attunda föreslås att med informationen i denna rapport genomföra utbildning som syftar till att ge personalen möjlighet att med hjälp av MSB:s utgåva av åtgärdskalendern hantera händelser med utsläpp av misstänkt pulverbrev.
- Det föreslås att utredningen delges Postnord i syfte att användas som underlag i verksamhetens utveckling av interna instruktioner och riktlinjer för hantering av händelser med utsläpp av misstänkt pulver.